

Atbalsts ceļā uz gatavību EUDR piemērošanai kakao nozarē

Attiecas uz mikro, mazajiem un vidējiem, kā arī lielajiem tirgotājiem vai tirgus dalībniekiem

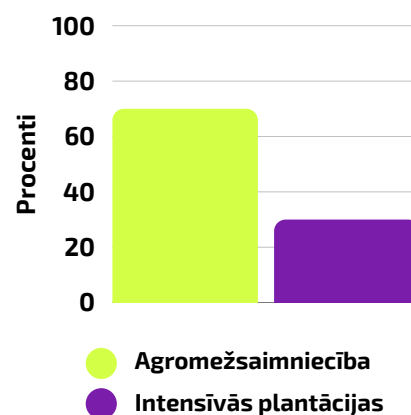
Pēdējoreiz aktualizēts: 2026. gada 16. aprīlī

S Atmežošanas regulas (EUDR) mērķis ir nodrošināt, ka pirmprecēs, tostarp kakao un no tā atvasinātie izstrādājumi, kas nonāk ES tirgū, ir neatmežojošas un ilgtspējīgi ražotas. Šīs vadlīnijas ir īpaši izstrādātas, lai palīdzētu ražotājiem, uzņēmumiem un Fairtrade partneriem izprast tieši kakao piegādes ķēdē pastāvošos atmežošanas riskus un ievērot EUDR prasības.

Kakao — fakti un skaitļi

Salīdzinot ar tādām pirmprecēm kā liellopu gaļa, palmu eļļa vai soja, kakao kopumā nav nozīmīgs atmežošanas veicinātājs. Tomēr kakao ražošanai var būt būtiska ietekme uz bioloģiski visdaudzveidīgākajām teritorijām pasaulē, tostarp Augšgvinejas lietusmežiem Rietumāfrikā, Amazones reģionu Latīņamerikā un tropiskajiem lietusmežiem Dienvidaustrumāzijā (Kroeger et al., 2017). Kolumbijā un Peru kakao audzēšana līdz šim ir bijusi saistīta ar zemu atmežošanas līmeni (Alliot et al., 2016; Castro-Nunez et al., 2020; Löhr et al., 2021). Mazo lauksaimnieku audzētais kakao praktiski nemaz neveicina atmežošanu, savukārt masveida kakao plantācijas ir veicinājušas atmežošanu Peru esošajos Amazones lietusmežos (Grandez, 2021; Higonnet, 2017). Viens no galvenajiem ar kakao saistītās atmežošanas cēloņiem ir atklātā saulē audzētu plantāciju sistēmas, kas apdraud tropiskos lietusmežus Rietumāfrikā, Amazones zemienē un Dienvidaustrumāzijā. Kakao audzēšana atklātā saulē ir jo īpaši atzīta par galveno atmežošanas veicinātāju Kotdivuārā un Ganā (Bitty et al., 2015; Higonnet et al., 2017).

Agromežsaimniecības un intensīvo plantāciju izplatība globālajā kakao audzēšanā

Izaicinājumi un riski

Uzņēmumi, kuri iepērk kakao, arvien biežāk saskaras ar ilgtspējas riskiem, kas var traucēt piegādes ķēžu darbību, apdraudēt ilgtermiņa ražīgumu, kaitēt reputācijai un veicināt neatbilstību normatīvo aktu prasībām. Noturīgu kakao ainavu un stabilas lauksaimnieku iztikas nodrošināšanai ir svarīgi izprast šādus riskus un izaicinājumus:

- Iemesli kakao audzēšanas paplašināšanai, pārņemot meža zemes** (Kroeger et al. 2017; Schroth et al., 2016):
 - augošs pieprasījums pēc šokolādes;
 - novecojoši kakao koki;
 - labas lauksaimniecības prakses trūkums;
 - piemērotas zemes platības samazināšanās klimata pārmaiņu dēļ.
- Vājas īpašumtiesības:** arī mudina migrējošos lauksaimniekus ātri izveidot saimniecības uz meža zemes, tādējādi cenšoties nodibināt īpašumtiesības (Ruf, 2011).
- Dominējoša monokultūru audzēšanas prakse:** intensīva agroķimikāliju lietošana kakao audzēšanai atklātā saulē rada riskus veselībai, ietekmē klimatu un izraisa biodaudzveidības zudumu lauksaimniecībās. Bioloģiskā un agroekoloģiskā ražošana ļauj izvairīties no šīm problēmām (Bitty et al., 2015; Higonnet et al., 2017).
- Klimata pārmaiņas:** kakao ir kultūraugs, kas nepanes sausumu. Temperatūrai paaugstinoties un sausuma periodiem, tropiskajām vētrām un viesuļvētrām kļūstot biežākām un intensīvākām, ražas samazinās un veselās ražošanas platības kļūst nepiemērotas kakao audzēšanai (Lahive et al., 2019).

ES Atmežošanas regulas prasības

Uzņēmumiem, kas pārdod izstrādājumus Eiropas tirgū, ir jāpierāda, ka to piegādes ķēdes ir neatmežojošas. Fairtrade standarti ir pielāgoti ES Atmežošanas regulai (EUDR). Balstoties uz iztikas līdzekļu un ētiskas datu apstrādes principiem, Fairtrade piedāvā uzņēmumiem un ražotājiem atbalstu un drošību, lai ne tikai izpildītu EUDR atbilstības prasības, bet arī nodrošinātu jēgpilnu mežu aizsardzību.

1 Apstiprināti ģeolokācijas dati

Fairtrade nodrošina praktisku atbalstu un digitālos rīkus, izmantojot platformu "Plot Insights", ražotāju organizācijām ģeolokācijas datu vākšanā, datu kvalitātes pārbaudē veikšanā un datu pārveidošanā ES TRACES platformā noteiktajā formātā.

2 Atmežošanas uzraudzības dati

Fairtrade partneris Satelligence izstrādā un platformā "Plot Insights" kopīgo kvalitatīvu atmežošanas riska analīzi katrai Fairtrade ražotāju organizācijai. Satelligence izmanto savā klasē labākās pielāgotās satelītattēlu veidošanas, vizualizācijas un riska identificēšanas tehnoloģijas, kas samazina kļūdai pozitīvos rezultātus un ģenerē brīdinājumus par saimniecībām atmežotās zemēs vai aizsargājamās teritorijās un to tuvumā.

3 Padziļināts ieskats riska novērtēšanai

Uzņēmumiem ir piekļuve [Fairtrade risku kartei](#), kas palīdz veikt riska novērtējumu. Risku karte sniedz informāciju par atmežošanas risku, kas saistīts ar Fairtrade sertificētajām pirmprecēm un to izcelsmi, nodrošinot pašu ražotāju apstiprinātu situācijas atainojumu. Kā papildu pakalpojumu var izstrādāt pielāgotus riska pārskatus par uzņēmumu piegādes ķēdēm.

4 Izsekojamība ar drošu, auditējamu ģeolokācijas datu apmaiņu

Kolīdz būs noslēgts tirdzniecības līgums, eksportētāji un importētāji varēs pieprasīt drošu piekļuvi EUDR prasītajiem ģeolokācijas datiem no saviem Fairtrade ražotāju organizāciju piegādātājiem, izmantojot jaunu digitālo savienojumu starp "Plot Insights" un "Fairtrace" – sistēmu, kurā tiek izsekoti Fairtrade izstrādājumu pārdošanas apjomi Fairtrade piegādes ķēdēs. Konkrētu vienā kooperatīvā ietilpstošo saimniecību ģeolokācijas datus var piešķirt kakao eksporta partijas numuram, kas savukārt ir saistīts ar unikālu līgumu "Fairtrace" sistēmā. Ražotāju organizācijas var piekrist kopīgot šos datus ar savu eksportētāju un importētāju, izmantojot līgumu.

5 Vairāk nekā tikai atbilstības nodrošināšana

Fairtrade izstrādājumu iepirkšana palīdz mazināt atmežošanas riskus, pievēršoties pamatcēloņiem. Tas ietver nabadzības mazināšanu, izmantojot iztikas ienākumu atsaucē cenu un ienākumu dažādošanas programmas, praktiskas Fairtrade ražotāju tīklu apmācības par klimatnoturīgas lauksaimniecības praksi un mežu aizsardzību, kā arī Fairtrade standartu prasības, piemēram, tirgotāju ieguldījums kooperatīvu centienos novērst atmežošanu.

Foto: Fairtrade Sweden

Plašāka informācija:

[Fairtrade kakao risku karte](#)
[Fairtrade ietekmes platforma](#)

Izsekojamība kakao piegādes ķēdēs

Kakao, tāpat kā dažus citus Fairtrade izstrādājumus, var pārdot saskaņā ar izsekojamības sistēmu jeb masas bilanci. Masas bilances ietvaros uzņēmumiem pārstrādes laikā ir atļauts sajaukt Fairtrade sertificētas sastāvdaļas ar sastāvdaļām, ko Fairtrade nav sertificējis, ja vien apjomi, kas pārdoti saskaņā ar Fairtrade noteikumiem, tiek precīzi izsekoti un neatkarīgi pārbaudīti.

Kāpēc tiek izmantota masas bilance?

Pilnīgai izsekojamībai ir nepieciešams fiziski nodalīt sertificētus izstrādājumus no nesertificētiem izstrādājumiem katrā piegādes ķēdes posmā.

Kakao gadījumā tas bieži vien ir tehniski sarežģīti, dārgi un ar komerciāliem ierobežojumiem. Kakao parasti tiek pārstrādāts lielos apjomos un tiek pakļauts sarežģītiem ražošanas procesiem, kas neļauj viegli ražot nelielas, nodalītas partijas.

Kādus uzdevumus pilda masas bilance?

- palīdz nodrošināt, ka Fairtrade lauksaimnieki netiek izslēgti no tirgus iespējām, un
- sniedz patērētājiem pārlicību, ka Fairtrade sertificēto sastāvdaļu daudzums marķētajā galaproduktā atbilst Fairtrade lauksaimnieku pārdotajam apjomam.

Fairtrade standarti piemēro izsekojamības līdz pirmavotam principu. Tas nozīmē, ka katrai ražotāju organizācijai (RO) ir jāspēj izsekot kakao līdz tā biedra saimniecībai, kurš to ražojis.

Ražotāju organizācijas ir atbildīgas par izsekojamības nodrošināšanu no atsevišķas saimniecības līdz brīdim, kad tās biedrs pārdod kakao trešajai personai.

Kā izskatās izsekojamība līdz pirmavotam Ganā

1. solis

Kakao maisi tiek marķēti ar biedra un saimniecības ID kodu. Katram biedram ir unikāls kods, un katrai saimniecībai ir unikāls kods.

2 solis

Kad biedrs pārdod kakao maisu licencētam iepirkumam (LIU), katra biedra pārdoto maisu skaits tiek reģistrēts biedra pasē un viņa paša uzskaitē.

3 solis

LIU nodod pārdošanas datus RO. RO saskaņo šo informāciju ar biedriem.

Fairtrade ir uzticams partneris saistībā ar gatavību EUDR piemērošanai, palīdzot ražotājiem un mazajiem uzņēmumiem panākt atbilstību regulai līdz noteiktajam termiņam.

Foto: Tobias Thiele Fairtrade Fairpicture

Plašāka informācija:
[Fairtrade piegādes ķēžu izsekojamība](#)

Papildu informatīvie materiāli:
Masas bilance,
pārstrādātājs/ražotājs,
kafija

Kā Fairtrade papildina ES Atmežošanas regulu katrā piegādes ķēdes posmā

Fairtrade standarti un programmas atbalsta lauksaimniekus un ražotāju organizācijas neatmežojošā kakao ražošanā un tirdzniecībā.

1 Kakao aug saimniecībā

Fairtrade kooperatīvi aizsargā mežus:

Kakao standarta 3.4.2. un 3.4.3. punkts:

kooperatīvi novērtē un uzrauga atmežošanas risku plašākas HREDD analīzes ietvaros.

Kooperatīvi izmanto rezultātus atmežošanas novēršanas un mazināšanas plāna izstrādei; veicina lauksaimnieku informētību par riska jomām un darbībām vai ražošanas praksi, kam ir negatīva ietekme; un sekmē tādas ražošanas prakses ieviešanu, kam ir pozitīva ietekme.

Kakao standarta 3.4.4. punkts: eksportētāji, importētāji, ražotāji, zīmoli un mazumtirgotāji atbalsta kooperatīvus atmežošanas novēršanā un mazināšanā

2 Lauksaimnieks ievāc, saraudzē un izžāvē kakao

3 Lauksaimnieks pārdod kooperatīvam

4 Kooperatīvs transportē kakao uz noliktavu

5 Kooperatīvs nodala kakao un pārdod eksportētājam

6 Eksportētājs nosūta pupiņas vai pārstrādātus izstrādājumus uz patēriņa valstīm

7 Importētājs piegādā pupiņas vai pārstrādātus izstrādājumus gatavo patēriņa preču ražotājam

8 Preces tiek piegādātas mazumtirgotājam pārdošanai patērētājiem

Fairtrade kakao standarta 3.4.1. punkts: jebkāda atmežošana pēc 2018. gada 31. decembra ir aizliegta. **Fairtrade kakao standarta 3.4.5. punkts:** kooperatīvu rīcībā ir ģeolokācijas dati par 100 % visu saimniecību vienībām. Daudzstūri, ja platība pārsniedz 4 hektārus.

Fairtrade kakao standarta 3.4.6. punkts: arī maksātāju un pārvadātāju (parasti eksportētāju) rīcībā ir 3.4.5. punktā minētie dati, un tie tos nodod kooperatīviem.

Programmas interence:

Sadarbībā ar partneriem Fairtrade nodrošina kooperatīviem satelītdatus par atmežošanas risku saimniecību līmenī, pamatojoties uz to sniegtajiem saimniecību kartēšanas datiem, lai izpildītu **Kakao standarta 3.4.2. punkta prasību**.

Fairtrade kakao standarta 2.1.4. punkts: izsekojamība līdz pirmavotam – kooperatīvi ievieš digitālus risinājumus, lai izsekotu kooperatīvam pārdotās kakao pupiņas līdz atsevišķām saimniecībām vai laukiem.

Fairtrade kakao standarta 2.1.1. punkts: pārbauda, vai piegādes ķēdē nonāk tikai Fairtrade kakao – kooperatīvs reģistrē individuālā biedra saražoto apjomu un kooperatīva kopējo saražoto apjomu. Tas ietver gan aplēsto, gan faktiski saražoto apjomu. Aplēsto saražoto apjomu salīdzina ar faktiski saražoto apjomu un/vai pārdošanas apjomu. Būtiskas atšķirības tiek fiksētas un izmeklētas, un tiek veikti pasākumi, lai novērstu to atkārtosanos.

Fairtrade kakao standarta 2.1.3. punkts: izsekojamība līdz pirmavotam – kooperatīvi dokumentē izstrādājuma plūsmas karti un izsekojamības procedūru no lauksaimnieka līdz pirmajam pircējam. Identificē risku kooperatīva biedra kakao sajaukšanai ar kakao, kas nav nācis no kooperatīva biedra.

Fairtrade mazo ražotāju organizāciju standarta 2.1.1. punkts: Fairtrade sertificē visus kooperatīva biedrus; kakao, ko kooperatīvs iegādājas no personām, kas nav biedri, ir jānodala un to nedrīkst pārdot kā Fairtrade.

